

Numero 3 (2015)

**MATERIAALISUUS TAITEELLI-
SESSA TUTKIMUKSESSA II**

Puheenvuoro
ruukku.journal.fi

Abstrakti materiaali- suus

EIJA TIMONEN JA MARI MÄKIRANTA

Yksinkertaisimmillaan materiaalisuus voidaan ymmärtää fyysisesti kosketeltavissa oleviksi aineiksi, vaikkapa kiviksi, höyheniksi tai valokuviksi. Taiteilijan käsissä kivet, höyhenet ja valokuvat voivat muuttaa muotoaan ja liittyä uusiin, kulttuurisia merkityksiä muuttaviin asiayhteyksiin. Vaikka esimerkiksi perhevalokuvien avulla rakennetaan usein idealisoivia kertomuksia perheestä ja menneestä, ovat perhevalokuvat myös muistamisen ja unohtamisen ainesta: jokainen kuva eletystä elämästä toistaa tapahtumia valikoiden, tiettyjä asioita ja tapahtumia vaalien, toisia aktiivisesti unohtaen, muokaten ja muuttaen. Samalla lailla kuvat ympäristöstämme muovaavat käsitystämme elinpiiristämme. Esimerkiksi pohjoisen asukkailla voi suhde jäähän olla fyysinen, moniaistinen ja arkipäiväinen, mutta abstraktien jääkuvien myötä hetki sitten tuttuna ja arkisena näyttäytynyt elinpiiri muuttuukin alitajunnasta kumpuavien mielikuvien näyttämöksi. Näin jää- ja perhevalokuvat saavat jokaisella katselu- ja esityskerralla uusia merkityksiä.

Katsomistilanteessa muokkaantuvien merkitysten lisäksi fyysisen kosketeltavuuden ideassa on jotain, joka viehättää meitä kirjoittajia – se innoittaa sanaleikkiin materiaalisuuden ja moniaistisuuden välillä. Digitaalisen murroksen aikakaudella iloitsimme ajatuksesta, jossa työstämämme valokuvat, olivatpa ne paperisia tai digitaalisia, tai esittävätpä ne perheenjäseniä tai jään pintaan piirtyviä hahmoja, ovat käsin ja aistein kosketeltavia. Kuvat tarjoavat meille ja yleisöllemme fyysisiä tarttumapintoja (kuka tahansa voi koskettaa kuvia tai kuvaruutuja, jos ilkeää). Kuvat tarjoavat myös koskettavia kokemuksia (kyllä, teosten äärellä joku voi jopa liikkua ja liikuttua, muistaa muistamatonta).

Kuvat koskettavat sekä ruumiin pinnalla että sen sisällä, ovat kuvalliseen muotoon rakennettuja ajatuksia, tunteita, muistoja ja näkymiä. Digitaalisella kuvalla ei varmaankaan ole nykyihmisen ajattelussa samanlaista materiaalista perustaa kuin esimerkiksi filmillä tai veistoksella. Kuten Hanna Johansson on todennut, "aineettomuuden" vuoksi digitaalisen kuvan havaitseminen kytkeytyy vahvasti katsomistilanteen materiaalisuuteen, tapaan, jolla digitaalinen kuva heijastetaan esitettäväksi ja tilaan, jossa digitaalinen kuva esitetään.

Kuvallinen esittäminen voi toimia yhdistävänä tekstuurina aistien ja esitettävien asioiden välillä. Jos kuville avautuu ja antaa niiden koskettaa, voi huomata, että useat teokset herättelevät aistejamme. Voimme katsoa kuvia ja tuntea niiden sarjallisen liikkeen kehossamme, voimme lukea kuviin piirtyvän visuaalisen ja verbaalisen informaation, aistia kuvan tunnelman, värisävyjen viileyden,

kaksiulotteisen pinnan muodot ja rakenteet. Meillä on siis mahdollisuus tuntea konkreettisesti kuvissa esitettyjen materiaalien läsnäolo, esimerkiksi veden pakautuminen rakeiseksi ja juopaiseksi jääksi tai perheenjäsenten kehojen asettumisen perhepotrettiin. Katsellessamme kuvia voimme myös tuntea jotakin sellaista, joka ei taivu sanoiksi, joka jää ei-sanallisen aistimisen ja tuntemisen varaan.

Omien taiteellisten prosessiemme (ks. <http://marimakiranta.net>; <http://www.lightoffice.net>) aikana olemme alkaneet kyseenalaistaa kulttuurin ja materiaalisuuden, sekä kielen ja merkitysten välistä juopaa ja jännitettä. Kysymmekin, voisiko koskettava kuva olla materiaallisen ja diskursiivisen todellisuuden kohtaamispaikka, prosessi, jossa aineellinen liittyy käsitteelliseen. Materiaalisuuden voisi näin ollen ymmärtää ei-sanallisen alueena sekä diskursiivisuuden ja materiaalisuuden yhteispunoksena. Havaintomme sivuaa Mikko Lehtosen näkemystä siitä, että materiaalisuus ei ole irrallaan symbolien lävistämästä kulttuurista, vaan materia ja symbolit ovat kietoutuneet erottomasti toisiinsa ja muodostavat kulttuurin.

Materiaalisuus voidaan ymmärtää myös materiaalisena ajatteluna. Tällöin materiaalin tuntemus ohjaa ammattilaisten suunnittelua ja tekemistä. Esimerkiksi saventalajan tieto on saventalajan sormenpäissä ja tanssijan tieto liikkeenä hänen kehossaan. Materiaalien lisäksi työskentelyä ohjaavat työskentelyprosessit ja -olosuhteet. Tällaista materiaaliin sidottua taitoa on ollut tapana opettaa mestarikisälli -suhteissa ja ajatuksena on ollut, että harjoittelu lisää materiaalin tuntemusta. Materiaalisuuteen liittyy aineen tuntemuksen lisäksi toimintaverkostojen ja kulttuuristen merkitysten tunnistaminen sekä työmetodien ja työkalujen tunteminen. Näin materiaalisuus on moniaistista ja monikerroksellista, jossa konkreettinen materiaalisuus ja abstrakti materiaalisuus kietoutuvat toisiinsa.

30.3.2015

RUUKKU – Studies in Artistic Research. Julkaisija: Taideyliopisto, Aalto-yliopisto, Lapin Yliopisto. www.ruukku.journal.fi

Tämä puheenvuoro julkaistiin alun perin verkkosivumuotoisena. Tämä PDF on luotu vuonna 2026, ja siinä on alkuperäisestä poikkeava ulkoasu.

Tekijänoikeus ja lisenssi: Tekijänoikeus pysyy tekijällä. Julkaisija soveltaa numerosta 15 eteenpäin Creative Commons -lisenssilauseketta: Kaikki tämän kausijulkaisun sisältö, pois-sulkien yksittäiset logot, kuvat, ääni- ja videotiedostot ja muut taiteelliset tuotannot on lisen-soitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen -lisenssin alle.